

En opfordring til interreligiøs refleksion og handling i forhold til verdens terror

Kirkernes Verdensråds konsultation i Hong Kong

af stiftspræst dr.theol. Lissi Rasmussen

"Troende mennesker indenfor forskellige religiøse traditioner har meget at lære af hinanden, meget at korrigere i egen lære og praksis, meget at dele med hinanden, når de sammen står overfor vor tids terror. Det er vort ønske, at interreligiøst samarbejde vil styrke vores vilje til at gøre alt hvad vi kan for hinanden og for de svageste blandt os."

Sådan lød den afsluttende opfordring i et dokument, der blev udfærdiget på baggrund af en 3-4 dages konsultation, sponsoreret af Kirkernes Verdensråd og den dansk-norske organisation, Areopagos, som er engageret i interreligiøs dialog og religionsstudier i Norge, Danmark og Østasien. Konsultationen fandt sted på det lutherske center, Tao Fong Shan i Hong Kong 8.-12.april. I konsultationen deltog ca. 30 mennesker fra alle dele af verden, alle med særlige erfaringer med interreligiøs dialogarbejde. Nogle var repræsentanter for internationale, interreligiøse organisationer og initiativer, andre havde erfaring med bilateralt interreligiøst arbejde, nationalt eller regionalt. Knap en tredjedel af deltagerne var centrale ressourcepersoner fra andre religiøse traditioner, nemlig jødedom, islam, hinduisme, buddhisme og sikhisme. Fra Danmark deltog generalsekretær for Areopagos, Birger Nygaard og undertegnede.

Baggrunden for mødet var, at interreligiøs dialog gennem de seneste årtier, og i stigende grad efter den 11.september, er blevet mere og mere synlig. Mange internationale, interreligiøse initiativer har set dagens lys ud over dem, der tages af mere etablerede flerreligiøse organisationer. Disse initiativer forholder sig til en række aktuelle og påtrængende emner så som fattigdom, fred, miljø, vold, menneskerettigheder etc. Mange initiativer har til hensigt at fremme virkeliggørelsen af det potentiale for fredsskabelse og forsoning, de forskellige religioner indeholder.

Således har den største verdensomspændende interreligiøse organisation, World Conference on Religion and Peace (WCRP) siden sin dannelse i 1970 været optaget af at fremme samarbejde mellem verdens religioner for fred, menneskerettigheder og udvikling, samtidig med at den har lagt vægt på respekten for de religiøse forskelligheder. Repræsentanter fra 15 større religioner samarbejder for fælles handling i forhold til disse områder.

Nogle organisationer og initiativer har lagt vægt på at støtte FN's arbejde fra et interreligiøst perspektiv, ved for eksempel at forsøge at etablere et interreligiøst udrykningshold, der er rede til at intervenere, når der opstår en krise. Flere af FN's ledere har da også udtrykt et ønske om, at FN bliver et foretagende, der ikke blot relaterer sig til forskellige medlemsstater, men også til civilsamfund, inklusive religionerne. Generelt er der et ønske om, at religionerne spiller en ny rolle på verdensscenen. Både nationalt og internationalt bliver religioner i stigende grad bragt ind i den

politiske og økonomiske dynamik for at være med til at skabe et etisk og moralsk grundlag for en levedygtig og retfærdig global orden.

Derfor stilles religionerne over for nye udfordringer, og det er tvingende nødvendigt at søge forståelse mellem de forskellige trossamfund. Globaliseringens kompleksitet nødvendiggør samarbejde og en bestræbelse på at finde fælles løsninger. Menneskeheden har brug for et fælles etisk grundlag for at skabe en demokratisk måde at håndtere de globale problemer.

Men religionerne er ikke vant til at være i denne situation, hvor fælles refleksion og handling er nødvendig. Dette gælder også Kirkernes Verdensråds medlemskirker, herunder vores egen folkekirke. Mange af disse kirker ser mennesker af anden tro som et problem, der skal tackles. Vi kristne især i den vestlige verden betragter ofte os selv som centrum, og det er vores præmisser, der må være gældende for de andre også. Der er ikke plads til, at de andre også kan have noget at bidrage med på lige fod med os selv, noget vi måske selv kan lære af.

Det er gensidigheden i den dialogiske tankegang, det fælles ansvar, som de interreligiøse organisationer er optaget af at skabe rum for, og som Kirkernes Verdensråd støtter. Derfor var konsultationen indkaldt. Og hovedspørgsmålet var, hvordan vi, Kirkernes Verdensråd og dets medlemskirker på mest konstruktive måde kan involvere os i interreligiøst samarbejde. Hvordan skal vi reagere på det ønske, som civilsamfund og statslige og interstatslige institutioner har udtrykt, om multireligiøse reaktioner og handlinger i forhold til de fælles problemer vi står overfor? Et af de forhold, som mere end nogensinde nødvendiggør interreligiøst samarbejde for fred og retfærdighed, er at intolerance og konflikt mellem religiøse og etniske befolkningsgrupper er voksende i mange dele af verden, og at religion bruges til at opildne til vold og gengældelse.

Dette fik vi demonstreret et hårrejsende eksempel på, da en af konsultationens deltagere, hinduen Swami Agnivesh ankom noget forsinket, direkte fra de voldelige konflikter mellem hinduer og muslimer i den indiske delstat, Gujarat, hvor han sammen med flere andre religiøse ledere havde forsøgt at mægle mellem parterne.

Swami Agnivesh berettede meget bevægende om de overgreb, især fattige muslimer blev udsat for. Op imod 3.000 mennesker, overvejende muslimer, er blevet dræbt i konflikten, som primært er en social og politisk konflikt. Nogle blev brændt levende. Gravide kvinders maver blev skåret op, og deres fostre brændt på bålet. Og myndighederne har ikke evnet at gribe ind og standse de blodige stridigheder.

En af hinduernes begrundelser for brutaliteten var, at når de selv havde lidt så meget - bl.a. har der været en del jordskælv i området i den senere tid - havde de også ret til at påføre andre lidelser. Når de selv havde været ofre, var det legitimt også at gøre andre til ofre. Dette argument fik mange af os til at tænke på konflikten i Mellemøsten og tidligere konflikter i historien som f.eks. den på Balkan. At gøre andre til ofre, til syndebukke fordi man selv har lidt eller føler sig utryk, er også en

mekanisme vi kender herhjemme, og som også her har ført til mistillid og skyttegravskrig mellem mennesker. Når vi gør befolkningsgrupper, f.eks. de muslimske til ofre, syndebukke, er det ofte fordi vi selv føler os usikre på fremtiden eller oplever meningsløshed og tomhed i vort liv. Vi mennesker har let ved at huske vores egen lidelseshistorie, men svært ved at anerkende andres og identificere os med de andre, som de er.

Det var betegnende gennem hele konsultationen, at de asiatiske og afrikanske deltagere var meget praksis-orienterede i deres dialog-opfattelse og gjorde derfor med mellemrum opmærksom på, at vi har brug for et nyt paradigme, nationalt såvel som internationalt, hvor respekt for menneskeliv og ligeværdighed mellem mennesker står centralt. Religion er i sig selv ikke et problem i det daglige, men bliver det først, når politikere eller religiøse ledere gør det til et problem.

Den vestlige form for "dialog", konstrueret ovenfra er ifølge deltagerne ikke relevant i Afrika og Asien, hvor dialog "leves" hver dag. Den indiske katolske teolog, dr.Andreas D'Souza, som er leder af Henry Martyn Institute for forskning, interreligiøse relationer og forsoning i Hyderabad, forklarede at han ikke længere anvender begrebet "dialog", fordi det i for høj grad har konnotationer af elitistisk samtale. I stedet taler han om "relationships". Det gælder om at skabe eller genskabe "relationer" mellem mennesker gennem praksis. Den fælles agenda bygges ikke op alene gennem samtale, men gennem fælles handling og forsoning i konkrete situationer. Hermed kan der skabes venskabelige forhold. Formålet er at hele det brudte forhold mellem mennesker ved en transformation af relationer og strukturer.

I det hele taget var det et gennemgående træk under hele konsultationen, at dialog er en relation og ikke en fusion. Det handler ikke om at fusionere i en fælles teologi, men om at udvikle nogle fælles etiske værdier, uden at den særlige betydning, disse værdier har indenfor helheden af de enkelte religiøse traditioner, afskrives. Den særlige betydning kan ovenikøbet bidrage til en berigelse af den interreligiøse dialog og handling og gøre respekten for forskellig tro dybere. Samtidig kan den også føre til selvkritik indenfor de forskellige religiøse grupper og måske endda til korrektioner. Specielt er der brug for selvkritik i forhold til de forskellige former for religiøs nationalisme, der er opstået.

Konsultationen opfordrede til, at kirker og enkeltpersoner involverer sig i interreligiøse råd og initiativer, også selv om det fører til kritik fra medlemmer af ens eget trossamfund. På lang sigt vil et sådan samarbejde åbne op for forståelsen af, at interreligiøst samarbejde er både nødvendigt og meningsfuldt. Opfordringen er hermed givet videre.